

הסיפורת הנקורית בתשכ"ח

מאת אדיר כהן

ב. סיפורת צעירה בסימן חיפושי דרך

בשנה החולפת וכינו למספר לא מבוטל של יצירות ספרותיות מ"עניינות המעידות על חיפושי דרך נאמנים, ניסויים ספרותיים עשירי רבים והישגים לא מבוטלים הן בתחום הרומאן והן בתחום הנו"בילה והסיפור הקצר, בשדה הרו"מאן התבלטו שלושה: יצחק אורי"פו בספרו, "גמלים", עמוס עוז בספרו, "מיכאל שלי" ומרים שורק בספר ביכוריה בסיפורת, "קורות זהוה היליבי", אם לא היינו משופ"עים ברומאנים מקוריים הרי כי תחום הסיפור הקצר הני עיקר הישגיה הספרותיים של שנת השכ"ח. בתחום זה הופיעו בין השאר הספרים הבאים: מול ה"יערות" לא. ב. יהושע, "פני דור וכלב" ליצחק אורי, "בוקמת ה"קרקע" לאהרן אפלפלד, "חופשת הקיץ האחרונה" לאורי אורלב, "מחוב אל רחוב" לשלמה ניצן ו,מסע לארץ הגדולה" למרדכי טביב, רובם של היוצרים ניסו גישות חדשות למיזוי עולם הפנים של האדם בן דורו, להאיר את הזוויות הינו הארה חודרת מ"זוויות ראות שונות ובדרכי הבעה שונות, מן הכתיבה הריאליסטית ועד ניסויים סימבוליטיים וסר"ריאליטיים מובהקים.

מרבית הספרים השנה מעדיים על מתבריהם שאינם שוקטים על שמריהם ושחם מתלבג ל רבות בעיצוב מסגרות הביטוי ובחיפוש דרכים מהותיות משלהם. לא מע"טים מהם ממשייכים בניסויים ספ"רותיים-אמנותיים ב.אמציניהם לת"רג משירת החיאור והעלילה החיצונית אל ההתבוננות הנפשית והגילום הסימלי של עולם ה"פנים. אצל אחדים מהם, כמו אצל יצחק אורפו ויצחק אורי, נמצא מעבר חריף מן המציאות אל העל"מציאות, מן האחרונה בדרכי תיאור שגורות אל התיאחות:ב"ב גרוטסקי, בסאטירי ובסמלי. עניי"גם של יוצרים אלה במכע עולמו ש. האני המסתפק בת"י עצמו והאחר אימים בתורו את מחשכי תתיחהכרת שלו ובמכע דיוקנה המעוות של החברה תוך עירטולה של מציאותו של אדם והווייתה ש חברה ממחלצות הפלדה, סי"לוק מסווי השקר וגונייהקישוט והעלאת עולם בערייתו. גם אורפו וגם א. ב. יהושע, יצחק אורי ובמידת מה אף עמוס עוז, שלמה ניצן ובשנים י"סיפוריו גם מרדכי טביב נאמנים ל:ותו עולם יצירתי האופייני לסיפורת המודרנית, על אוירת הניכור, ה"בידות, ההתכנסות פנימה הח"ר שרף של העולם המופנם והמנות; של הגיבורים, הכורעים תחת ה"אינטלקט שלהם, שהפקיע מהם כל תמימות, שהעמידם מול הא"מה שבעירטול המציאות ממסוויה הקישוטיים, שסילק את האשליות והציב את סימני האצלה המרים. הדברים בולטים בעיקר בכתיבתו של א. ב. יהושע, שספרו, "מול היערות" הוא ההישג החשוב ב"יתור בסיפורת המקורית השנה, אך מצאיים את ביטויים ה"גדש גם אצל אורפו ואה"ים.

הבידות המרה, אוכדן הקשר עם הסביבה, ההתוודעות וההרג"תית המזועזעת של הגיבורים אל עצמם, תהליך הגילוי העצמי, ה"אלימות המתפרצת מתוך האישיות הסנוכה התשה כמתק שהיא תור"נה בו. האגרסיביות הגואה וה"תוקפת את סביבתה הקרובה מתוך התנוונות עצמית בלתי מודעת, מתוך מתאה נסתרת, מתוך פחד ררת כנגד תחושת הני. ה"הגי"כור, כנסיון הצלה ואהיה בתוך תהליך ההרס העצמי הנובר, הם עניינים שבצורה זו או אחרת, תוך שינוי רב בדרכי הביטוי וב"כניקות הכתיבה המשורפים ל"רבים ממספרינו.

גיבוריו של א. ב. יהושע מ"אופיינים היטב עליידי גיבור ה"סיפור, מול היערות", לפניו אדם מנוכר ומנוחק, נטול שורשים ר"פרנסה קבועה, משועמם, חי בתוך הדברים, אך איבד את הקשר הישיר עמם. מתוך אישיותו המ"מוסכלת מתפרצת האלימות, עולה המתאה, גואה כמיהת ההרס. בלא מודע מתמלא הוא כוחו של ה"הרס, שאין הוא נועז להגשימו, אך הוא נושא אותו בקרבו. שר"פת היער, שהוא נתמנה לשומרו, היא שריפה של אחרוני הקשרים, ה"מתאה בלתי מודעת, אך אין בה שיחרור והתגלות אלא הגכרת המועקה.

תחושת בדידות עמוקה, חיפושי דרך ללא פתרון והתעצמות הניכור מציינת אף את הרומאן של עמוס עוז, "מיכאל שלי". המועקה, ה"בדות והניכור גוברים העולם בתפתחותה של היצירה. התחום ב. הגיבורה והמתרחש בנפשה לבין מציאות"חיה מתעמקת וה"לכת. תופת זרת מתחילה לצמח אף בינה לבין בנה הקטן' היא נשאת טרף להיותיה, לחלומה הסובלמטיביים, לדחפים הממוס' כלים כשעולמה הולך ונחנק. הרי השפעות ספרותיות רוח נמצא אצל לא מעטים ממספרינו. אצל אחדים מהם ניכרות השפעות אלה ומחששות ביותר ולעמים ה"דברים אף מודעים ליוצרים ומ"שמשים כאמצעי להשתמש בטכני"קות דומות להעלאת מהיות יציר"תיות שונות. תופעה זו בולטת במודגש אצל יצחק אורי המ"תשמט אפילו כדרך הסיפור של קאפאק ב"מטאמורפוזיס" בסיפורו "אנטי מטאמורפוזיס" הדבר מר"חש אף אצל אורפו, טביב ובמי"דה פחותה והולכת אצל א. ב. יהושע.

עולם יצירתי מיוחד הוא עולמו הספרותי של אהרן אפלפלד ב"ספרו, "בוקמת הק"קע". בספרו החדש חזר אפלפלד ומתגלה כ"מספר מחונן היודע לעצב עיצוב פסיכולוגיסטי-אמנותי דק עולמית ל"חזיה ופחדים, הלומות וזכ"רונות. המאורעות מתרחשים בסי"פורי לאחר שדעכו הלהבות, ל"אחר שנדמו רעמי-האימים וזע"קות-הממות. דבריו מאופקים ו"עצורים מאד, העווע מופנם והוא הולך ומתעצם בנפסם של גיבוריו ומכוסטס. ריטון עצמו זה ה"אחד מסודות כוחו האמנותי של ה"מספר. בספרו זה ככספריו הקוד"מים לא הכלל, לא הציבור עומד במרכז אלא היחידים העורכים מסע אל חוך עצמם. כל גיבוריו נשי"אים בקרבם את מכות האש של השואה. רבים מהם שרויים בהת"כוננות קפואה, והם הולכים ומפי"ליגים אל וטרונותיהם. כל אחד מהם כאילו נושא בק" בית"עלמין אשר לשוא מוסה הוא

בבואנו לסקור את הסיפורת ה"נקורית בשנה החולפת לא נוכל שלא לחלק את דיוננו לשני חל"קים מרכזיים, שאמנם אינם שווים מבחינת כמות היצירות הנדונות בכל חלק, היקפן ומשקלן "אמנו"תי. החלק הראשון יתחיל בבתי"גת היצירות הרבות שנוצרו בעק"בות מלהמת שינת הימים. אמנם רבות מן היצירות הללו אינן בעלות ערך ספרותי ודאי, אך עצם התופעה הזאת של פיתוח מעיין היצירה והשפע הרב של ס"פורים וספרים, מחייבת בחינת קוויה האופיים וייחודו של המ"בע. החלק השני של הדיון יעסוק בכמה קווים מרכזיים בסיפורת האמנותית של שנת תשכ"ח.

א. עשקבות מלחמת ששת הימים

רוב היצירות, שנכתבו בעצם ימי מלחמת ששת הימים ובשנה שלאחריה, מוכרות בקויהן ה"כלליים את הספרות שצמחה מיד אחרי מלחמת הששהור. יצירות אלה הן כרוכנ רפורטאזיות ספר"יות, הנתונות בתוך הזמן ומר"ביתן יפות לששתן בלבד. מבע"ספרות-אמנותי של ימים אלה, מבע"המצליח להעלות את העל"זמני שבתוך הזמן, עדיין לא נוצר במרבית היצירות של השנים הראשונות שלאחר מלחמת השש"רור, ולא כל שכן ביצירות של"אחר מלחמת ששת הימים, שול"טות הפורטאזיה האקסטואליטיבית והיצירה הסטימנטאלית או ה"פאליטיה. אמנם יצירות אלה מבטלות את החיץ שבין היצירה ובין הקורא, מעלות את האמ"פאתיה של הקורא לדרגה גבוהה, פורטות על מיתרי הרגש, גורמות לזעזוע אמוציונאלי והודרות רג"שית עם גיבורי היצירה. אך ה"מירווח האסתיטי והעיצוב האמ"נותי חסרים.

בין הספרים העוסקים במלחמת ששת הימים קונים להם מקום נכבד בראש וראשונה הספרים ה"רפורטאזיים, החתומים בתחום ז"עיתונאות הטובה. שורה ארוכת של ספרים, פרי"עטם של עהוב"אים חדי"עין, שהשתתפו בפועל ממש בקרבות ותיארו בצורה אתה את ההתרחשויות בצורה ריאליס"טית ומרתקת, תוך מגע ישיר עם האירועים, ככשו את מרף הספרים העברי, ספרים אלה ניסו לתת ביטוי לגילויי הנבונה של הלותמים, למאבק הקשה, לת"דעת השליחות העליונה של ה"חילים, לדבקותם בתפקידם, ל"כאב האיום בנפול חברים ול"שמחת הנצחון. בין ספרים אלה ישנם אחדים, שבהם מתעלים ה"דברים מעל לתיאור התיצוני וכ"על לדיוות על אירועים התרחשר"יות, וכמה פרקים אף מגיעים לביטוי ספרותי-אמנותי כן. פרי"קים כאלה שוורים בספרותם של אילי לנואו, שבתי סבת, כשה"גתן, אורי אורי, אביעזר גולן ואחרים, שהם ספרי רפורטאזיה גם הם חקוקה ולעמים אף מצר"יירת בבשרן ובהעמקה דמותו של האדם במאבק האש והרמים.

בתחום בניינים בין ספרות ה"ופורטאזיה ובין הספרות היפה נמצאים ספרים אחדים כגו: "בא"חותם, אמא, אני שונא את המל"חמה" יגאל לב", "עיר אבן וש"מים" ליהודה האזרחי" או סיפוריהם של דוד שחר, רשימות מן היום הראשון", גדעון תלפן, מנוצחים ומנצחים", שמאי גולן, גו קרי"אה", אריה ליפשיץ, גשיקת ארץ ושמים" ואחרים. במרבית יצירות אלה ניכר הרצון הסיפורי, ניכרת גם יכולת של ביטוי ותיאור, אך כטבוין קשורות. ל"לאקטואליה ועיקרן בידודת החיצוני של המ"ציאות ורתוקות הן מתישונ"הפי"נים, מן החזירה למעמקים.

מן הראוי לעמוד על שניים מן הספרים האלה בייצגם שני קווים בולטים בהתייחסות הספרותית של הסיפורת שלנו לנושא מלחמת ששת הימים. הן הסטימנטאלי"פאתיים בולט בספרו של יגאל לב, "באלוהים, אמא, אני שונא את המלחמה". בספר זה, לא ה"מלחמה היא הגיבור המרכזי, אף לא חשיבות הלוהמים. אלא היה"במאבק, בלבטיו ובגבורת רפיונו. יגאל לב מציי"ן שביקש לגולל בספרו את לבטיו וייסורי התגב"רוחו של צעיר בתוך מלחמת"ששת-הימים, צעיר, שרצה במל"חמה, כדי שתפתור לו את כל הבעיות", והמגלה במהלכה את ריעות חבריו לגיי"ם. אהבת נערחר ומעל לכל — את עצמו. גיבוריו הם חיילים בשר ודם, שהפחד, הלבטים, הספיקות ה"בעגועים לבית מלוים אותם ב"דרך הקרבות שלהם. הם לוחמים עזים, אך הם שנואים: תת המל"חמה, מצויים בספר חיאורים עזים לכנים, אך פגמו העיקרי בגודש הסטימנטאלי שבו, בפרישה הבל"תי פוסקת על מיתרי הרגש, ה"מביאים אותו לגבולות המלודר"מי.

הקו הדוקטומנטארי-אמנותי בולט בספרו של יהודה האזרחי, "עיר אבן ושמים" המביא את סיפורת של ירושלים מראשית בניינה מ"חוף להומות ועד לימי גאולתה השלימה במלחמת ששת הימים. כפתח ספרו מדגיש המספר כי "אין זה רומאן או קובץ סיפורים. ספר זה הם השכונות, פרק פרק ושכונתו — כתייהאבן, ההצרות, הסימטאות והרחובות, המגדלים ו"סלעי ההרים סביב להם. לאבן יש נשמה". ואכן חשים אנו בנשמה זו העולה מציוריו הנאמנים של האזרחי. מפרקי הן פור האמים ומן הרגישות המיוחדת של תאוריו.

ספרות מלחמת-ששת-הימים שר"פעת אף יצירות קיקיוניות בתחום הסיפורת, כגון: "המחיל" לחיים גיבורי, "המהלומה" לאי פרנק וספרים רבים שנתפרסמו בכמות שונות. יצירות אלה מבקשות לה"ינות מגדולתם של הימים ומן הרגשות שמעורר כל דיון במל"חמה-ששת-הימים בציבור הרחב, אך הספרים רדודים מנחמיה אמ"נותים, כחוכים בושלתות ומצויה"הם יומרנות מרובה והשנים אפי"טים.

על אף הספק הרב אם נתגלו ביצירות בסיפורת שנוצ" סביב מלחמת ששת הימים מעמקים חד"שים ונתעשרנו ביצירות ספרותיות בעלות משקל הרי יש לברך על מרבית היצירות מהם היותן שיי"1. יגאל לב — באלוהים, אמא, אני שונא את המלחמה, הוצ' 2. ביהן, היא, השכ"ח. 3. יהודה האזרחי — עיר אבן ושמים, הוצ' "מערכות", ת"א ו"שכ"ח. 4. סיפורים אלה מכוננים בקר"בן, וילרושלים", ירושלים השכ"ת.

דף עתיק מספר תורה שומרני

המלת ממנו, כי הוא מוכיר לו את, "חטא" הישרארו בחיים, אך כל אחד חוזר אליו כפי שחוזר האדם אל ביתו. מספרו החדש נתגוונה התימאטיקה של אפלפלד ונחרתבה. נמצא אצלו סיפורי הווי מגובשים ושלמים ויצירות שאין בהן ככר הד ישיר לשואה. יציר"רות בהן מטיב הוא לחדור לפ"נימו. ל- היהודי ולעצבו באמנות מרובה.

לא ניתן לסכם את ספרות השנה החולפת מבלי לעמוד על הגילוי הספרותי של השנה, הלא היא מרים שורק בספרה, "קורות הזה גוטליב", מרים שורק הוכיחה שליטה רבה בדרכי הכתיבה ה"ריאליסטית, בכישר עיצוב המו"יות וב...ונגה המקורי והעשיר ה"נושא תוחם אישי. ספרה כ... יוצא דופן בסיפורת הצעירה שלנו בכהירות הבעתו, ב"טור המעשה השוטף והקריא ובהתפתחות ה"הדרגתית של דמויות. המספרת מצטיינת בכושרה לחאר את חי הבית היהודי הדתי במאה שעי"רים בירושלים. מכניסה היא אר"תנו לתוך יולם זר בשורה ארוכה של ציורי הווי, פרקי תיאור, קטעי-שיחות, רשמי אמנות ודעות ובכירות הבעתו, ב"טור המעשה או נופים, אלא ציורי-פנים, ציו"רים המצליחים להעלות את ציו"מת הדברים, את דופת החיים הנסתר של המקומות, את הזימים האינטנטיביים של הסימטאות, ה"רחבות והאגשים. הקריאה בספרה

מנהג ועל אף ירידת כוחה הסי"פרי והתיאורי במחצית השנית של הספר עשויה היצירה לספק שעות של קורת-רוח וחוויה ספ"רותית נאמנה. תהא שנת כתיבה טוי"יצירות גוספות לא מעטות הו"פיעו בתשכ"ח ויקצר המצע למנות את כולן, היתה זו שנת הישגים לסיפורת שלנו ונקווה ששנת תשכ"ט תקיים את הנר... באר"תותיה — תהא שנת כתיבה טוי"בה.